

SPORTSMENI V ZEMÍCH ČESKÝCH

NÁRODNÍ
MUZEUM

JAK SE SPORTOVALO ZA CÍSAŘE PÁNA

S podporou

Partneři NM

ŠKODA

Mediální partner NM

ČESKÝ ROZHLAS

Partneři výstavy

Mediální partneři výstavy

živá HISTORIE

české
múzei

SPORTSMENI V ZEMÍCH ČESKÝCH
JAK SE SPORTOVALO ZA CÍSAŘE PÁNA

**NÁRODNÍ
MUZEUM**

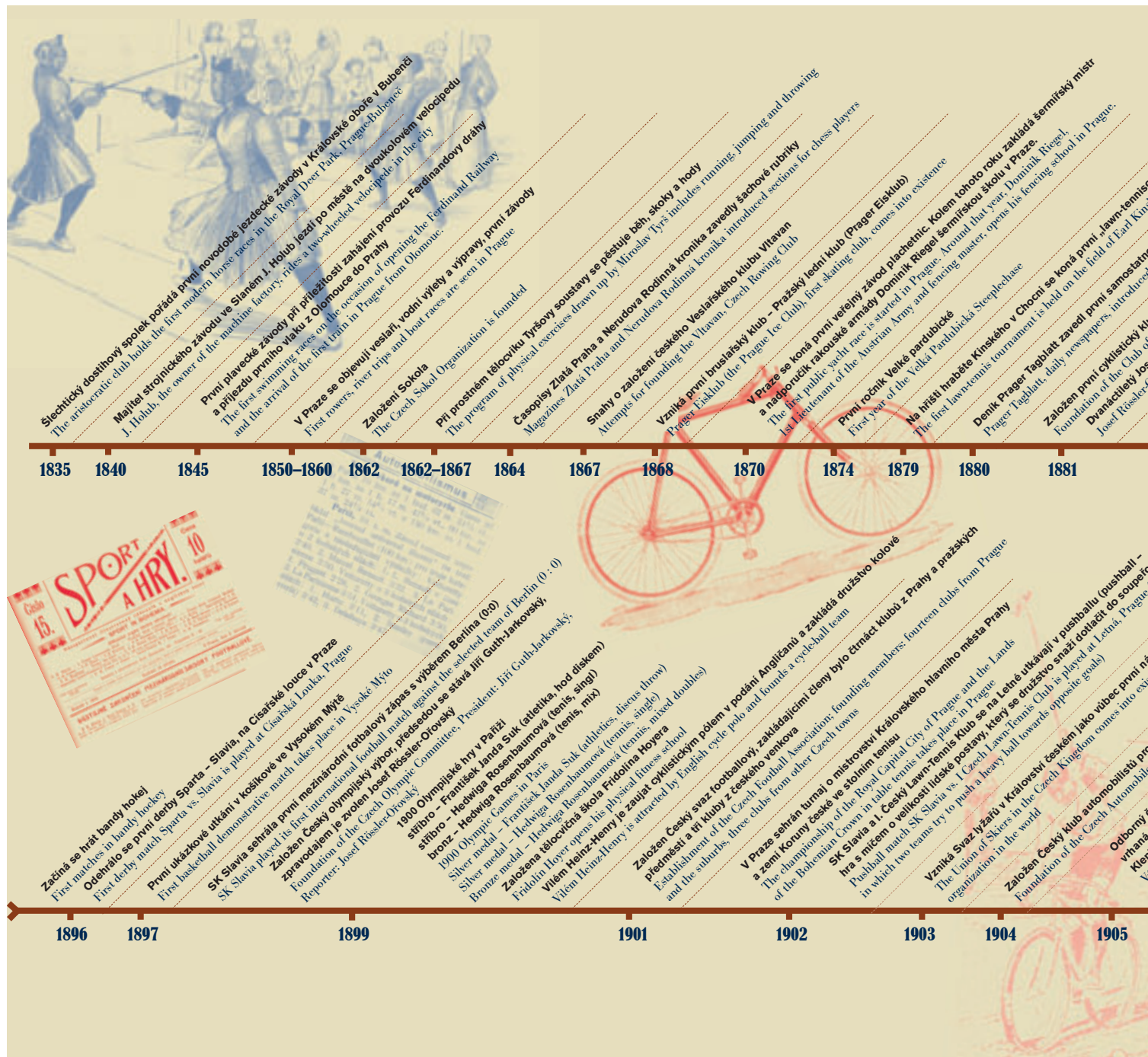

SPORTSMENI V ZEMÍCH ČESKÝCH

JAK SE SPORTOVALO ZA CÍSAŘE PÁNA

„SPORT angl., hra, zábava, značí po výtce nezištnou zábavu spojenou s vynikajícím nějakým cvikem tělesným a provozovanou většinou pod širým nebem.“

OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ

“SPORT (from English “pleasant pastime, recreation”) means a nonprofit amusement connected with an excellent physical exercise that is mostly practiced in the open air.”

OTTO'S ENCYCLOPEDIA, TRANSLATION

„Ten, dnes pochopiti nechce, že nemůže existovati národa vzdělaného bez vývinu sportovního, ten dobrovolně bední mozek svůj...“

SPORTOVNÍ OBZOR, ROČ. III. 1895

Anglické slovo „SPORT“ se v evropských jazycích objevovalo od 30. let 19. století. Zpočátku byl sport výsadou šlechty a vyšších středních vrstev. Šlechtická mládež se učila šermu, střelbě či jezdeckví. V měšťanské společnosti se tělovýchova začala šířit až ve druhé polovině 19. století v souvislosti se zvýšeným zájmem o zdraví.

Jednotlivé sportovní disciplíny u nás zaváděli ve velké míře cizinci. Mezi průkopníky byli ale i Češi a čeští Němci, kteří sport poznali během svého pobytu v zahraničí. K prvním sportovním klubům u nás patřil Česko-německý bruslařský klub (založen r. 1868) a Utrakvistický veslařský klub (založen r. 1870). Na silnicích se začala objevovat vysoká kola a v zimě zkoušeli první odvážlivci lyžovat. Dynamický rozvoj sportu nastal v 90. letech 19. století. Dokladem toho byla i Národopisná výstava v roce 1895, kde se uskutečnilo vystoupení „sportovníků“ – cyklistické a atletické závody. Na výstavě bylo k vidění dokonce i samostatné sportovní oddělení. Sport se v polovině 90. let 19. století stal téměř výhradně záležitostí městského obyvatelstva. Jediným sportem, který se rozšířil po celém království, byl velocipedismus cyklistika. V roce 1897 získalo sportovní zpravodajství pravidelnou rubriku v Národních listech a Politice. Začaly vycházet i časopisy věnované speciálně tělovýchově a sportu. Mezi ty nejrozšířenější patřily časopisy: *Cyklista*, *Sportovní obzor*, *Časopis turistů* a *Sokol*. V roce 1902 se k nim připojil *Sport a hry*. Sportovní obzor vítal své čtenáře heslem každého českého sportovníka „Always forward! Vždy kupředu!“ a jindy zase „Sportsmeni čeští!“.

“Those who do not understand the huge importance of sport in the life of nations, and those who do not want to recognize that an educated nation can hardly exist without sport development, have voluntarily numbed their brain...”

MAGAZINE “SPORTOVNÍ OBZOR”, YEAR III, 1895

The English word “SPORT” started to appear in European languages in the 1830s. At first, sport was a privilege of the aristocracy and upper-middle class. Young noblemen used to practice fencing, shooting and horse-riding. Physical education penetrated into the bourgeois class no sooner than the middle of the 19th century in the context of a higher care of health.

Thanks to many foreigners, individual sport disciplines have taken roots in our country; although there are also Czech and Czech German pioneers who encountered sport while being abroad. The list of first sport clubs includes the Czech-German Skating Club (established in 1868) and the Utraquist Rowing Club (1870). High-wheel bicycles started crossing our roads and first daredevils attempted to practice skiing in winter.

During the 1890s sport took a dynamic upswing, as evidenced by, inter alia, the Czech & Slavonic Ethnographic Exhibition in 1895 where visitors could see cycling and athletic races, as a show performed by Czech “sportovníků”. Attendees had also a unique opportunity of visiting the separate sports section. In the middle of 1890s, sport almost utterly prevailed among the bourgeoisie. Velocipeding, as the only sport, expanded throughout the entire kingdom.

In 1897, sport news had its regular section in the local newspapers – *Národní listy* and *Politika* and soon after, first sport magazines such as, *Cyklista*, *Sportovní obzor*, *časopis turistů* and *Sokol*, to name the most known ones, were published. Their scale was enriched by *Sport a hry* in 1902. “Always forward!” or “Sportsmeni Čeští” (Czech Sportsmen) were the mottos of each Czech “sportovník” that headed the sport rubrics to welcome their readers.

”hry olympické“ olympic games

**„Nejdůležitější v životě není zvítězit, ale bojovat.
Hlavní není vyhrát, ale odvážně se bít.“**

PIERRE DE COUBERTIN

Do sportovního dění na konci 19. století výrazně promluvil olympismus. Reprezentoval antickou filozofii rozvoje těla i ducha k větší zdatnosti, kráse a dokonalosti. V roce 1894 byl založen Mezinárodní olympijský výbor a odsouhlaseno konání prvních novodobých her. Ve výboru zasedl i český zástupce Jiří Guth-Jarkovský. O pět let později vznikl Český olympijský výbor a Guth se stal jeho předsedou. Roku 1900 přijal ČOV usnesení o své nepřetržité činnosti. Stal se prvním národním olympijským výborem, který se nescházel jen kvůli účasti na hrách, ale pracoval trvale.

ČOV se postavil za princip národní reprezentace na olympijských hrách, nikoli za princip reprezentace států. Představitelé českého olympismu Jiřího Gutha a Josefa Rösslera-Ořovského čekala tvrdá práce, aby tohoto cíle dosáhli. Pro malé národy bez vlastního státu byla představa olympijského vítěze, který reprezentuje svůj národ a ke kterému se upírají pohledy celého světa, lákavou metou. Přes protesty rakouského výboru i přes jeho demonstrativní vystoupení z řad MOV cestovala česká výprava na olympiádu v Londýně v roce 1908 samostatně a přivezla domů dvě bronzové medaile.

Až do vypuknutí světové války se museli představitelé ČOV potýkat s problémy. Na domácí scéně to byla řevnivost v českém sportu, na mezinárodním poli útoky ze strany rakouského olympijského výboru, samostatná účast českých sportovců na olympiádě ve Stockholmu však zůstala zachována.

V roce 1916 mělo olympiádu pořádat Německo a české sportovce nehodlalo pozvat k účasti. Na kongresu v Paříži roku 1914 se toto rozhodnutí neúspěšně pokusila zvrátit česká delegace ve složení Jiří Guth, Josef Rössler a Josef Scheiner. Likvidace národního principu byla porážkou českého olympismu. K naplnění nové vize už nedošlo, nedlouho po skončení kongresu vypukla první světová válka.

“The important thing in life is not victory but combat; it is not to have vanquished but to have fought well.”

PIERRE DE COUBERTIN

The Olympic ideas had a strong influence upon the life of sports in the end of the 19th century, as they represented antique philosophy of cultivating the body and spirit for growing to fitness, beauty and perfection. After its foundation in 1894, the International Olympic Committee, a member of which was also Jiří Guth-Jarkovský, the Czech representative, approved holding the first modern Olympic Games. The Czech Olympic Committee (COC) was established five year later and Jiří Guth-Jarkovský became its president. In 1900 the COC adopted a resolution on acting as a stable committee to provide athletes with continuous help, rather than just support during the Games.

The COC backed the principle of representation by nations as opposed to states. However, Jiří Guth-Jarkovský and Josef Rössler-Ořovský had a long and hard road ahead to reach this vision. The idea of having an Olympic winner who could represent their nation and become a world-known athlete was indeed attractive. Despite the protests by the Austrian Olympic Committee and its demonstrative withdrawal from the International Olympic Committee, the Czech team competed at 1908 Olympic Games in London and won two bronze medals.

Until the beginning of the World War I, the COC representatives had to tackle many problems like the disputes and quarrelsome atmosphere on the Czech sports scene and, in the international field, ceaseless attacks from the Austrian Olympic Committee. Nonetheless, in spite of all the troubles, the Czech athletes were permitted to take part in 1912 Summer Olympics in Stockholm.

Germany, the nation chosen to host the following Olympics in 1916, refused to invite Czech athletes. Thus the Czech delegation represented by Jiří Guth-Jarkovský, Josef Rössler-Ořovský and Josef Scheiner attempted to reverse this decision at the Paris Congress in 1914, but in vain. The effort to fulfill the new vision was unsuccessful, soon after that the First World War broke out.

◀ Česká výprava na V. olympijských hrách ve Stockholmu, 1912

◀ Czech delegation at V Olympic Games in Stockholm, 1912

Cvičení s činkami se věnoval už Miroslav Tyrš, jeden ze zakladatelů Sokola. Vzpírání a zápas proto zařadil jako součást své tělocvičné soustavy. Mezi první, kdo u nás začali provozovat vzpírání systematicky, patřili členové žižkovského Sokola Josef Balej a Fridolín Hoyer, později se k nim přidal Antonín Bína. Kvůli neshodám s ostatními sokoly vytvořili roku 1893 těžkoatletický kroužek, z něhož brzy vznikl Klub atletů Žižkov 1895. Těžkou atletiku provozovali zájemci i v klubu AC Praha 1890.

V rámci Mezinárodních atletických závodů se v létě 1894 uskutečnila na Střeleckém ostrově v Praze vůbec první soutěž o mistrovství Čech ve vzpírání. Mistrovský titul získal vršovický řezník Josef Soukup z AC Vinohrady. Žižkovský klub uspořádal mezinárodní mistrovství v cirkusu Na Smetance na Vinohradech za účasti elitních vídeňských vzpěračů. Akce skončila finančním schodkem, klub proto zanikl a rozdělil se na dva nové celky – AK Bivoj Žižkov a KA Žižka Praha. V Brně vznikl klub Trk, ve kterém se shromažďovali hlavně němečtí borci.

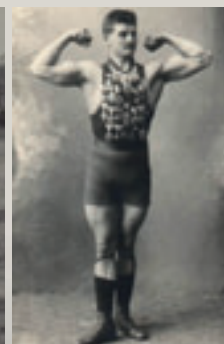
Těžká atletika si získávala oblibu hlavně mezi dělnickými vrstvami, tedy mezi muži zvyklými na fyzickou námahu. Nejlepší sportovci často přestupovali do řad profesionálů, kde si mohli finančně přilepšit. Borci se věnovali zápasu i vzpírání, brzy mezi nimi začal zapouštět kořeny i box. Do světové špičky se dostali zápasníci Josef Šmejkal a Gustav Frištenský, který roku 1903 vybojoval mistrovský titul na evropském šampionátu. Dobré jméno tak udělal svému mateřskému klubu, brněnskému ČAK Hellas. Stejně jako jiní se i on brzy dal z existenčních důvodů na profesionální dráhu. Profesionálem se stal i Fridolín Hoyer, který si otevřel vlastní tělocvičnou školu a věnoval se výchově sportovců i kondičním lekcím pro širší veřejnost.

Even Miroslav Tyrš, a founder of Sokol, was a keen weightlifter; therefore, he put wrestling and weightlifting on the list of his physical training program. Members of Sokol Žižkov, i.e. Josef Balej, Fridolín Hoyer, and later Antonín Bína, were first athletes who went in for weightlifting systematically. For the reason of disputes with other Sokol clubs, they founded a heavy athletic group in 1893 that soon, in 1895, developed into the Žižkov Club of Athletes. Heavy athletics was also practiced by some members of the AC Prague 1890.

The first Czech weightlifting championship took place in Prague in 1894 within the framework of the International Athletic Competitions, and the winner was Josef Soukup, a butcher from Vršovice, representing AC Vinohrady. The Žižkov Club of Athletes held the international championship, attended by elite weightlifters from Vienna, on the grounds of circus Na Smetance in Vinohrady, Prague. Unfortunately, the event resulted in a financial deficit; therefore, the club terminated its activities and split into two new clubs: AK Bivoj Žižkov and KA Žižka Prague. Another new club, the Trk, was registered in Brno and gathered mostly German athletes.

Heavy-athletics was winning a great deal of popularity mainly among workers, men accustomed to physical strain. Best amateurs turned professional to improve their financial situation. Boxing, in addition to wrestling and weightlifting, soon started to take roots in heavy athletics. Josef Šmejkal and Gustav Frištenský were rated as top-class wrestlers; the latter won the European Championship in 1903 and thus promoted an image of the ČAK Hellas Brno, his mother club. As some of his fellows, he also entered a professional career to make his living. The aforementioned Fridolín Hoyer also turned professional and opened his own physical fitness school where he trained sportsmen and gave fitness lessons to broad public.

“athlet... zápasník a vzpěrač athlete... wrestler and weight-lifter

Klub atletů Nusleý
The Nusle Club of Athletes

Zápasník Gustav Frištenský
Wrestler G. Frištenský

Zápas Fridolína Hoyer s Rudolfem Kilem. Podolské lázně, kolem 1907
Match Fridolín Hoyer vs. Rudolf Kil. The spa in Podolí, around 1907

” bruslař skater “

- |▲ Bruslaři, kolem 1900
Skaters, around 1900
- |▲▲ Bruslař Bohumil Potůček
Bohumil Potůček, skater
- |► Bohumil Potůček před závodem v Berlíně, 1897
Bohumil Potůček before the race in Berlin, 1897

„BRUSLENÍ jest tělocvik zdravý a zábavný zároveň.“

OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ

Už od 18. století bruslila šlechta na rybnících v pražské Královské oboře a v zámeckých zahradách v Praze i na venkově. Mezi širší vrstvy se bruslení rozšířilo ve druhé polovině 19. století. V řadě měst se objevila zimní kluziště, většinou na řekách, zaplavených loukách nebo rybnících. V Praze zamrzala celá Vltava, na ledě rostla kluziště s výzdobou, odpočinkovými lavičkami, stánky s občerstvením, půjčovnami bruslí a podobně. Mnoho nově vznikajících spolků zařadilo bruslení do svého programu – od Sokola až po Měšťanské besedy. Bruslení bylo i společenskou událostí, dalo se při něm povídat, jíst, flirtovat, předvádět naučené piruety i vysvětlovat politické přesvědčení.

Roku 1868 vznikl Lední klub v Praze, první čistě bruslařský klub. O tři roky později předvedl svou exhibici v Novoměstském divadle na Václavském náměstí americký krasobruslař Jackson Haines. Bruslení nadchlo i průkopníka mnoha českých sportů, Josefa Rösslera-Ořovského. Už během gymnaziálních studií založil s kamarády bruslařský klub a zůstal tomuto sportu věrný po celý život. Když aktivní kariéru ukončil, pracoval dál jako funkcionář, při závodech na sebe bral úlohu startéra, časoměřiče i rozhodčího, a snažil se zajistit finanční prostředky pro aktivní bruslaře. Propagaci rozvíjejícího se sportu pomohla v 80. letech i první specializovaná publikace u nás – *Nauka o bruslení* od Augustina Krejčího.

Konaly se první krasobruslařské i rychlobruslařské závody. Širší oblibu si brzy získalo rychlobruslení. Krasobruslaři potřebovali dražší výstroj, technicky náročná disciplína rovněž nevyhovovala každému. Rychlobruslení bylo přístupnější a snazší. Navíc převládal názor, že „krasojízda se jezdí pro ušlechtilost pohybu, a ne o ceny“.

“SKATING is a physical exercise that is both healthy and amusing.”

OTTO'S ENCYCLOPEDIA, TRANSLATION

Skating was a popular aristocratic leisure activity already in the 18th century, for which the nobility used the ponds inside the royal deer-park and castle gardens in Prague as well as in the country. Skating rinks were seen in many cities, mostly on frozen rivers, ponds and inundated meadows. The Moldau River in Prague was entirely covered with ice, thus gave rise to rinks with decorations, benches, refreshment stands, skate rentals, etc. Skating was included in the schedules of many newly established clubs, ranging from Sokol to “Měšťanská beseda” (social clubs), since it was also a social event when people could talk, eat, flirt, show pirouettes and discuss political issues.

The Ice Club in Prague, the first purely skating organization, was founded in 1868. Three years later, Jackson Haines, an American figure-skater, held his ice show at the New City Theater in Wenceslas Square, Prague. Skating also enchanted for his entire life the aforementioned pioneer of many sports in the Czech lands Josef Rössler-Ořovský who founded with his friends, already during his high-school studies, a skating club. Having finished his active career, he continued acting as an official, i.e. in the role of a starter, time-keeper or referee, mostly searching for sponsorships to back active skaters. To promote this booming sport, Augustin Krejčí completed in the 1880s his specialized publication *Nauka o bruslení* (Theory of Skating).

People could attend first ice dancing contests and speed skating races; the latter soon won a higher popularity, since ice dancers needed more expensive equipment and many skaters were dissuaded from taking on such a demanding discipline in terms of technical dexterity. Speed skating was more accessible and easier; moreover, the opinion that “ice dancing should be practiced for the beauty of motion and not for trophies” prevailed at that time.

„Řídítka kol byla neobyčejně krátká a rovná, hlava kola pak značně vysoká. Hořejší část těla jen o něco málo přesahovala přes řídítka. Na sobě měli bíločerveně pruhovaná trička, u krku hluboce vystřižená. Dlouhé soukenné kalhoty, dole přeložené, byly připevněny tkaničkami na perka s podpatky, aby při jízdě nepřekážely. Obyčejný soukenný kabát a vysoký plstěný klobouk se dvěma štítky tuto garderobu doplňoval.“

*O CESTĚ BRATŘÍ KOHOUTŮ A K. SCHULZE DO VÍDNĚ
V SRPNU 1880. PAMĚTNÍ SPIS ČKV SMÍCHOV.*

“The handlebars were unusually short and straight, and the wheel hub extraordinarily high. The upper part of their bodies slightly protruded above the handlebars. They were dressed in red-white striped jerseys with a deep-cut neckline. Their long draped trousers with cuffed bottoms were tied to the heeled boots with laces to enable them unhindered riding. A casual coat together with a high felt double-brim hat completed these garments.”

*THE JOURNEY OF KOHOUT BROTHERS AND K. SCHULTZ TO
VIENNA IN AUGUST 1880.
ČKV SMÍCHOV, MEMORANDUM*

”cyklista cyclist“

První zmínky o cyklistice v našich zemích pocházejí z 20. let 19. století, kdy se v Praze objevily první draisiny – předchůdkyně bicyklu. V Praze byl první cyklista zaznamenán 16. května 1868. Byl to Josef Vondřich, který vedl vysoké kolo ve slavnostním průvodu při příležitosti kladení základního kamene Národního divadla. Mezi průkopníky cyklistiky u nás se řadí i bratři Kohoutové, kteří si v továrně svého otce nechali postavit bicykly podle anglického vzoru.

Od roku 1879 se již vedle v té době obvyklých vysokých kol objevovala i kola nízká, která od konce 80. let začala být vybavována gumovými obručemi.

Počátkem roku 1881 vznikl na Smíchově první cyklistický klub na území Rakouska - Uherska – Český klub velocipedistů. Druhým klubem u nás byl Klub velocipedistů na Královských Vinohradech. V následujících několika letech bylo v Praze založeno kolem dvaceti cyklistických klubů, v ostatních městech pak více než šedesát.

V listopadu roku 1883 se zástupci klubů dohodli na založení České ústřední jednoty velocipedistů. V následujícím roce byly schváleny stanovy a jednoty oficiálně zahájila činnost.

První kola v českých zemích vyráběla smíchovská továrna Jana Kohouta. Dalším tuzemským výrobcem bicyklů byl Vilém Michl ze Slaného. První cyklistické závody na území Čech se uskutečnily na závodisti Smíchovského klubu v pražské Invalidovně 28. září 1882. Vedle závodů rychlostních se rozvíjela také krasojízda, bicyclepolo či jízda přes překážky.

Mezi základní pravidla pro jízdu na bicyklu patřila například povinnost každého cyklisty prokázat se platným legitimizačním lístkem, při jízdě ve městě se řídit jízdním řádem a mít bicykl opatřen tabulkou s číslem. V 90. letech 19. století byla u nás cyklistika nejrozšířenějším sportem a do klubů vstupovali zájemci ze všech společenských vrstev.

Mezi základní pravidla pro jízdu na bicyklu patřila například povinnost každého cyklisty prokázat se platným legitimizačním lístkem, při jízdě ve městě se řídit jízdním řádem a mít bicykl opatřen tabulkou s číslem. V 90. letech 19. století byla u nás cyklistika nejrozšířenějším sportem a do klubů vstupovali zájemci ze všech společenských vrstev.

First references to cycling in our lands date back to the 1820s when the so-called draisines, the predecessor of bicycles, appeared on the roads. The first cyclist in Prague was recorded on 16th May 1868. His name is Josef Vondřich who rode a high-wheel in the ceremonial procession on the occasion of laying the foundation stone of the National Theater. Kohout brothers, whose English-style bicycles were assembled in the factory owned by their father, are also regarded as the pioneers of cycling in our country.

After 1879, besides the usual high-wheel bicycles, riders started using low-wheeled bikes that were later, in the end of the 1880s, equipped with rubber rims.

The Czech Club of Velocipedists, the first cycling club in the territory of the Austro-Hungarian Monarchy, was established at Smíchov in the beginning of 1881 to be soon followed by the Club of Velocipedists in Královské Vinohrady. Soon afterwards, around twenty cycling clubs were founded in Prague and more than sixty in other cities.

In November 1883, the representatives of all clubs agreed on founding the Czech Central Union of Velocipedists which launched its activities, upon the approval of its regulations, in the following year.

First bicycles in the Czech lands were manufactured in the aforementioned Jan Kohout's factory at Smíchov to be succeeded by Vilém Michl of Slaný, the second producer. The first cycling races were started on the track of the Smíchov Club on 28th September 1882. In addition to cycling races, bicycle-polo, cycling dance or cyclocross-hurdle took roots in our country.

To be allowed to ride their bicycles, each cyclist had to, inter alia, have a valid card, observe the traffic rules in a city, and equip the bike with a numbered license plate. During the 1890s, cycling was the most widespread sport in our lands and people of all classes entered the clubs.

▲ Bratři Vondřichové, nedatováno
Vondřich brothers, n.d.

▲▲ cyklista Václav Kohout, nedatováno
Václav Kohout, cyclist, n. d.

▲▲▲ Cyklista Augustin Vondřich, nedatováno
Augustin Vondřich, cyclist, n. d.

► Klub cyklistů na Královských Vinohradech, kolem 1905
The Club of Cyclists in Královské Vinohrady, around 1905

„V nové době daří se athlétice v zemích sportu, v Americe a Anglii; i tu směřuje k jednostrannému pěstování některých siláckých cviků k účelům závodním. Hlavní odbory moderní athlétiky jsou vzpírání břemen, běh, chůze a skok.“

OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ

”Today athletics is thriving in America and England, where the trend is aimed at practicing some specific exercises for the purpose of competition. Lifting burdens, running, walking and jumping are the main disciplines of modern athletics.”

OTTO'S ENCYCLOPEDIA, TRANSLATION

Vznik a rozvoj atletiky je v českých zemích pevně spojen s činností Sokola. Původně se pěstovala pod názvem „tělocvik prostý“. Sokol Pražský ji zařadil na program závodů roku 1867. Tehdejší vítěz skoku do dálky, Jan Kahovec, je tedy prvním českým vítězem v atletice. První atletičtí nadšenci získávali potřebné informace z anglických časopisů. V Praze působila průkopnická skupina kolem bratří Malečků, v Kolíně bratři Prágrovi a v Roudnici Max Švagrovský. Disciplíny byly rozmanité, do atletiky se řadil třeba kop míčem do dálky, běh trojnohý nebo hody dvouruč, kde se sčítaly výkony pravou a levou rukou. Do výšky a do dálky se skákalo také z místa. Některé z těchto disciplín se dostaly i na olympijské hry, přetah lanem byl na programu dokonce pětkrát (v letech 1900–1920).

Vznikaly první atletické kluby a první závody. V květnu 1897 se poprvé běžel závod Běchovice–Praha. Téhož roku byla založena Česká Amaterská Atletická Unie. Pojem „atletika“ v počátcích zahrnoval všechny sporty a ČAAU je proto také sdružovala (s výjimkou veslování a cyklistiky, které už svá ústředí měly), tato jednota však nevydržela příliš dlouho. Jednotlivé sporty se postupně vyčlenily a založily svá vlastní ústředí.

Výkony našich závodníků se brzy dostaly na evropskou úroveň, zejména ve vrzích a hodech, kde podával vynikající výkony František Janda-Suk. Na olympijských hrách v Paříži 1900 obsadil druhé místo v hodu diskem, v následujícím roce na mezinárodních závodech Sparty překonal výkonem 39,42 m světový rekord.

V říjnu 1913 uspořádala SK Moravská Slavia v Brně v rámci mezinárodních závodů i první závody žen. Závodnice pocházely z dívčích brněnských škol a soutěžilo se v běhu na 100 yardů a na 300 m. Vítězkou obou závodů byla Marie Divišková, které bylo tehdy třináct let a byla všestrannou sportovkyní.

The birth and growth of athletics in the Czech lands is firmly tied with activities of the Sokol organization. Originally called “simplephysical exercises”, it was included into the list of competition events by Sokol Pražský (Prague Sokol) in 1867; hence Jan Kahovec, then long-jump winner, is the first Czech athletic champion. First athletic amateurs sought all needed information in English journals. The pioneer group around Maleček brothers ran its activities in Prague, Prágr brothers were in Kolín and Max Švagrovský in Roudnice. Athletics listed various unusual disciplines such as distance soccer ball kicking, three-legged race or two-handed throws counting the distances made successively by both hands. High and long jumpers were not allowed to take any run up. Some of these disciplines were even included into the Olympic Games; for instance tug of war (rope pulling) was part of the Olympic athletics program five times (1900-1920).

The athletic clubs, soon after coming into existence, launched first competitions. The regular Běchovice – Prague running race started in 1897 and, in the same year, the Czech Amateur Athletic Union (CAAU) was founded. In the beginning the term “athletics” encompassed all the sports; therefore, the CAAU administered all disciplines (except for rowing and cycling which had already had their own management), but not for a long time, as individual sports were gradually breaking away and founded their own centers. Our athletes soon reached the European standards which was evident especially in throwing disciplines, the domain of František Janda-Suk, who won the silver medal at discus throw at 1900 Olympic Games in Paris and, in the following year, made 39.42 meters to beat the world record at the international contest held by Sparta Prague.

Women started racing in Brno while taking part in the international contest held by the local SK Moravská Slavia in October 1913. The sportswomen were students of the girls schools in Brno and competed in 100 yard and 300 m runs. The winner of both events was Marie Divišková, a 13-year-old all-round athlete.

”athlet athlete“

František Janda-Suk

míč ledový a míč kopaný bandy hockey and football

Reprezentační mužstvo Čech 1909
National team of Bohemia, 1909

„U nás přišla v nejnovější době v oblibu hra kopaná (Football), nazvaná odtud, že se při ní veliký míč kožený nadutý nohama odkopává. Úkolem hráčů jest míče při odkopu se zmocniti a prohnati jej útokem ke brance (goal) odpůrců.“

OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ

“This new game, the popularity of which is now soaring in our country, is called football because the big inflated leather ball is kicked by the feet of players who try to take hold of it and chase it towards the rival's goal.”

OTTO'S ENCYCLOPEDIA, TRANSLATION

Hokejové mužstvo I. Českého Lawn Tennis Clubu (LTC), 1905
The Hockey Team of 1st Czech Lawn Tennis Club (LTC), 1905

„Hra míčem kopaným“ se v našich zemích objevila v 80. letech 19. století. Za průkopníky jsou považováni britští obchodníci v Praze, angličtí zaměstnanci textilní továrny v Náchodě, Ludwig Stiassny a jeho přátelé z pražského klubu Regatta, i kníže Thurn Taxis a jeho zaměstnanci v Loučni. První dobře zorganizované a k veřejnému vystoupení schopné mužstvo vzniklo v rámci veslařského spolku Regatta. Regatta, po nějaký čas nejlepší klub monarchie, nezůstala na české scéně dlouho sama. Nové kluby vznikaly hlavně v Praze. Roku 1892 byla založena SK Slavia (před první světovou válkou jeden z nejlepších fotbalových týmů kontinentální Evropy), o rok později přibyla AC Sparta. V roce 1896 opustilo Regattu téměř celé první fotbalové mužstvo a založilo DFC Prag.

Fotbalová hřiště vznikala živelně. Vyrůstala na předměstských pláncích a v prolukách městské zástavby. Časem se objevila řádná ohrazená hřiště, jako na pražské Letenské pláni. Rychlý rozvoj fotbalu přinesl brzy vznik samostatného ústředí. Stal se jím Český svaz footballový, založený v roce 1901. Podrobnější pravidla hry byla uveřejněna v r. 1892 profesorem tělocviku a sokolským činovníkem Josefem Klenkou. První autorizovaný překlad anglických pravidel vydal o pět let později Josef Rössler-Ořovský společně s dalšími fotbalovými nadšenci.

„Hra míčem ledovým“ vstoupila v českých zemích ve známost na přelomu 80. a 90. let 19. století. Šlo o tzv. bandy hokej – předchůdce kanadského hokeje, který se hrál s míčkem a kratšími holemi. U vojenské plovárny v Praze byly sehrány první „ice-hockeyové matche“. První opravdové utkání sehrály 6. ledna 1901 Bruslařský závodní klub (BZK) a SK Slavia. Hokej byl u nás ve svých počátcích zcela závislý na počasí. Pokud nemrzlo, nebylo možné trénovat ani pořádat soutěže. Záhy vznikla další mužstva: Sparta, I. ČLTk, LTC, HC Špičák, HC Střelecký ostrov či BK Mladá Boleslav. Dne 11. listopadu 1908 byl založen Český hockeyový svaz. Ve stejném roce se svaz stal zakládajícím členem Mezinárodní ligy ledního hokeje, dnešní Mezinárodní hokejové federace.

V lednu 1909 se Slavia v Chamonix zúčastnila mezinárodního turnaje v kanadském hokeji. Skončila poslední, ale hráči se seznámili s taktikou nové hry a potřebným vybavením. „Kanada“ začala rychle zapouštět kořeny, již v únoru 1909 se v ní na Letné uskutečnilo první mistrovství zemí

Koruny české. Na mistrovstvích Evropy v kanadském hokeji, která se konala od roku 1910 do první světové války, vybojoval český tým dvakrát zlato a jednou stříbro.

Football alias soccer came to our country during the 1880s, and the list of its missionaries includes British businessmen in Prague, English workers in the textile factory in Náchod, Ludwig Stiassny and his friends from the Prague Regatta Club, and Prince of Thurn and Taxis with his employees in Loučeň. Rowers of the Regatta Club made up the first well organized team capable of playing in public. Regatta, the best team in the monarchy for a time, did not stay alone on the Czech scene, as new teams were springing up mainly in Prague. SK Slavia (before the First World War one of the best teams in continental Europe) was founded in 1892 to be followed, one year later, by AC Sparta. In 1896, almost complete A soccer team broke away from the Regatta Club and established DFC Prag.

Football fields cropped up as a result of spontaneous efforts, most of them were built on flat spots in city outskirts and vacant lots of urban areas. The standard fenced fields, such as in Letná (Prague), appeared after a time. The establishment of the Czech Football Association in 1901, the central management body, gave needed impetus to the rapid development of this sport. Detailed rules were issued in 1892 by Josef Klenka, professor of physical education and representative of Sokol. Five years later, Josef Rössler-Ořovský, together with other football enthusiasts, published the authorized translation of the English rules.

Bandy hockey, the predecessor to ice (Canadian) hockey, became known in the Czech lands at the turn of the 1880s and 1890s. This game was played with a small ball and short sticks. At that time ice hockey was entirely dependent on weather, which means that teams could neither train nor hold competitions if the temperature did not drop below the freezing point. In the beginning, most of hockey matches took place at the military swimming pool in Prague, yet the first official match was played between BZK Skating Club and SK Slavia on 6th January 1901. New teams, such as Sparta, I. ČLTk, LTC, HC Špičák, HC Střelecký ostrov or BK Mladá Boleslav, were founded soon after that. The Czech Hockey Association was established on 11th November 1908 and, in

the same year, became a founding member of the Ice Hockey International League, the predecessor to today's International Ice Hockey Federation.

In January 1909 Slavia arrived in Chamonix to compete at the international ice (Canadian) hockey. Although finished in the last position, the players could see all the needed items of equipment and learn tactics of the new game. The Canadian version started taking roots quickly and the first championship of the Lands of the Bohemian Crown took place in February 1909 at Letná, Prague. The Czech national team reaped great successes in the European Championship which was regularly held from 1910 till the beginning of the World War I, as evidenced by its one silver and two gold medals.

- ▲ Hokejové mužstvo Slavia v Chamonix, 1911
The Hockey Team Slavia, Chamonix, 1911
- Německo, ME Berlín 1911, Hokejový Mistr Evropy, 1911
Czech winners of the European Championship in Berlin, 1911
- ▼ Fotbalový mistr Evropy, ME Francie, 1911
The winning team at the European Championship, 1911

„Na lyžích chodí a klouzá se po sněhu tak, že se nohy střídavě pohybují v před nezdvihající se s povrchu sněhového... Na pomoc brává se k lyžím dlouhá tyč, jíž běžec – lyžník, se odstrkuje, při sjezdu s hor let svůj mírní a rovnováhu udržuje, obvykle tím, že na tyč sedá obkročmo jako děti na prut, svého dřevěného koníka...”

OTTOV SLOVNÍK NAUČNÝ

Počátky našeho lyžování spadají do druhé poloviny 19. století. V Evropě tehdy probíhal čilý lyžařský ruch a lyžaři z Čech patřili k průkopníkům. České království bylo oběhnáno horami, a právě v nich lyžovali čeští Němci.

Pro lyžování se nadchl i Josef Rössler-Ořovský. V listopadu 1886 se obrátil na švédské a norské firmy se žádostí o nabídku sportovní výstroje. Vedle katalogu bruslí mu přišla i nabídka lyží a Rössler si hned dva páry objednal. Roku 1893 založil při Bruslařském závodním klubu lyžařský odbor a uspořádal první závody v pražské Stromovce. O rok později dostal spolek oficiální název Český Ski klub. Uskutečnily se první zájezdy pražských lyžařů do Krkonoš a na Šumavu. Důležitým střediskem lyžování se stala Jilemnice. Závody o mistrovství Království českého byly už tehdy pořádány s mezinárodní účastí.

V době svých počátků bylo lyžování v Čechách a na Moravě spojeno s turistikou. Lyžařské cesty do hor se konaly pod názvem „zimní turistika“ a brzy se staly pevnou součástí programu turistických klubů. Již v roce 1897 předčil zimní ruch na české straně Krkonoš letní turistiku.

Dne 21. listopadu 1903 byla v Jablonci nad Jizerou díky ČSK Praha, Českému krkonošskému spolku Ski v Jilemnicích a Českému Ski klubu ve Vysokém nad Jizerou založena první národní lyžařská organizace na světě, Svaz lyžařů v Království českém. O popularitě lyžování svědčí rychlý rozvoj svazu. Před první světovou válkou bylo ve Svazu lyžařů Království českého registrováno již 61 klubů a spolků.

“Skis are made for walking and sliding on snow in the manner that both legs are alternatively moving forward while staying on the surface. A walker-skier pushes himself forward with a long stick that is also used for keeping their balance and slowing down in downhill skiing, and in doing so, they usually sit it astride like children a rocking pony.”

OTTO'S ENCYCLOPEDIA, TRANSLATION

The cradle of skiing in our country dates back to the second half of the 19th century. Skiing was at upswing in Europe at that time, and the skiers from the Czech lands belonged among the pioneers. The Czech Kingdom was surrounded by the mountains which the Czech Germans visited for skiing activities.

Josef Rössler-Ořovský also enthused over the beauty of skiing. In November 1886, he turned to Swedish and Norwegian firms to ask them for sending a catalogue of sports equipment. In addition to an assortment of skates, the catalogue also offered skis, so Rössler-Ořovský immediately ordered two pairs. In 1893, he founded the Skiing Department at the Skating Club and organized the first races in Stromovka, Prague. The Czech Ski Club, as the department was officially renamed, came into being one year later. Skiers from Prague organized first tours to the Krkonoše and Šumava, the border mountains. Jilemnice became an important skicenter, and the Czech Kingdom Championship was even at that time attended by foreign skiers. In its beginning, skiing in Bohemia and Moravia was tied with tourism. “Winter tourism”, the term used to describe organized skiing tours to the mountains, soon became a regular item in schedules of tourist clubs. Already in 1897, the Czech slopes of the Krkonoše Mountains welcomed more tourists in winter than in summer season.

21st November 1903 was the date when the first national skiing organization in the world, the Union of Skiers in the Czech Kingdom, was founded in Jablonec nad Jizerou under the auspices of the ČSK Prague, Czech Ski Krkonoše Club in Jilemnice, and Czech Ski Club in Vysoké nad

Jizerou. Its rapid development reflects the huge popularity of skiing in our country. Prior to the World War I, the Union of Skiers in the Czech Kingdom had registered sixty one clubs and organized groups.

”lyžař skier“

▲ Společnost J. Rösslera-Ořovského na Petrově boudě, 1905
The company of J. Rössler-Ořovský at the Peter's Lodge, 1905

▼ Mezinárodní závody v Jilemnici, 1897 / The International Race in Jilemnice, 1897

◀ Bohumil Hanč, mistr Království českého v lyžování, 1900
Bohumil Hanč, the champion of the Czech Kingdom in skiing, 1900

|► Lyžařská škola na Pustevnách, 1912 / The skiing school at Pustevny, 1912

|► Mezinárodní závody ve Vysokém nad Jizerou, 1903
VIII International Race in Vysoké nad Jizerou, 1903

” sportovkyně “ sportswomen

„Ženě sluší ovšem do jisté míry něžnost a jemnost, avšak ženy nesmějí býti vesměs křehotinky, které bez opory muže ve světě by byly jen proto, aby se strachem a bázní tetelily. Nechceme míti ženy slabé, titěrné. Chceme u ženy něžnost ducha, něžnost v zjevu, ale chceme u nich viděti také silného ducha a zdravé silné tělo.“

SPORTOVNÍ OBZOR, ROČ. III., 1895.

Ke sportu se ženy dostaly přes společenské akce a výlety. Zdravý vzhled a držení těla zvyšovaly šanci vdát se. Sportovaly hlavně dcery z lepších rodin, ostatní na sport neměly čas. Oblibu si získala především turistika. Výlety konaly ženy v pánském doprovodu. Bylo potřeba „mužské pomocné ruky“, aby se předešlo situacím, které by žena nemusela zvládnout. Od konce 19. století se na horách objevovalo stále více žen-turistek či lyžařek:

„Slečna Hanušová žádá poznámku, že ona a slečna Beková samy vystoupily na vrch Sněžky a celou cestu konaly samy.“

STANIČNÍ KNIHA, STANICE SNĚŽKA, 1909 – 1912.

V létě se ženy věnovaly plavání a tenisu. Na olympijských hrách v Paříži v roce 1900 startovala, nezávisle na Českém olympijském výboru, tenistka Hedwiga Rosenbaumová z Prahy a získala dvě bronzové medaile. V zimě se dámy věnovaly bruslení, stále oblíbenější bylo lyžování. Od roku 1894 se ženy účastnily i veřejných cyklistických závodů. V lepší společnosti se velociped stal žádaným svatebním darem. Cyklistice se věnovaly i dámy z dvorských kruhů: „Členové panovnické rodiny pilně pěstují sport cyklistický. Arcivévodkyně Štěpánka a dcera její, princezna Alžběta, denně se projíždějí na velocipedech v parku Luxemburském. Pak rozmýšlejí se ještě některé dámy, byla-li by jim jízda na kolech snad zdráva!“

SPORTOVNÍ OBZOR, ROČ. IV., 1896.

Sport si vynutil i změnu šatníku směrem k účelnosti a jednoduchosti. Objevily se návrhy jezdeckých kostýmů, cvičebních a koupacích obleků. U cyklistického oblečení se rozhodovalo mezi sukní a kalhotami, až vznikl kompromis – kalhotová sukně. Oblečení pro zimní sporty se v módních časopisech ukazovalo od 70. let 19. století, kalhoty byly zakrývány sukní, aby nepohoršovaly.

“Being gentle and tender are properties that beseeem a lady to a certain extent. However, women should not be frail creatures who could do nothing without men, but shiver with fear and dread. We don’t want them to be weak and submissive. What we also want them to have is, besides gentle mind and appearance, a strong spirit and fit body.”

MAGAZINE “SPORTOVNÍ OBZOR”, YEAR III, 1895

Women accessed sport through social events and trips, as a healthy appearance and proper body posture raised their chances to get married. Sports were practiced mainly by daughters from well-off families; others simply did not have time. Especially tourism was gaining popularity when ladies used to go hiking with an escort of a gentleman, since they needed “a man’s helping hand” to avoid situations that women most probably would not handle. Since the end of the 19th century, more and more women tourists or skiers have travelled to the mountains:

“Miss Hanušová is asking for writing down that she and Miss Beková climbed the top of Sněžka and came back by themselves.”

SNĚŽKA STATION’S BOOK, 1909 – 1912.

In summer, women used to go swimming and play tennis. Outside the coverage sphere of the Czech Olympic Committee, Hedwiga Rosenbaumová from Prague competed at 1900 Olympic Games in Paris and brought home two bronze medals. In winter, ladies practiced skating and also skiing, which popularity was on the rise. In 1894, women first time took part in public cycling races. A velocipede became a demanded wedding gift in wealthy families. Cycling was also a favorite leisure-time activity for ladies from aristocratic circles: “The nobility has found passion for cycling. Archduchess Stephanie and Princess Elisabeth, her daughter, ride every day their velocipedes in the Luxembourg Park. So dear ladies, are you still casting doubt on velocipeding to be a healthy activity?”

MAGAZINE “SPORTOVNÍ OBZOR”, YEAR IV, 1896.

Sport changed the content of wardrobes towards simplicity and practicality. Designers created new horse-riding costumes, exercise clothes and swimming suits. Women-cyclists had to make a choice between pants and skirts to reach a compromise in the form of culottes. Fashion magazines started showing garments for winter sports in the 1870s; pants were covered by skirts to avoid sparking public outrage.

- ◀ Cyklistka slečna Jonášová, kolem 1895
Miss Jonášová, cyclist, around 1895
- ▲ Anna Hanušová, 1909
Anna Hanušová, 1909

Cyklistky sestry Jonášovy, kolem 1895 ►

Jonáš sisters, cyclists, around 1895

Bruslařka Marková, Bruslařský závodní klub, 1914 ▲

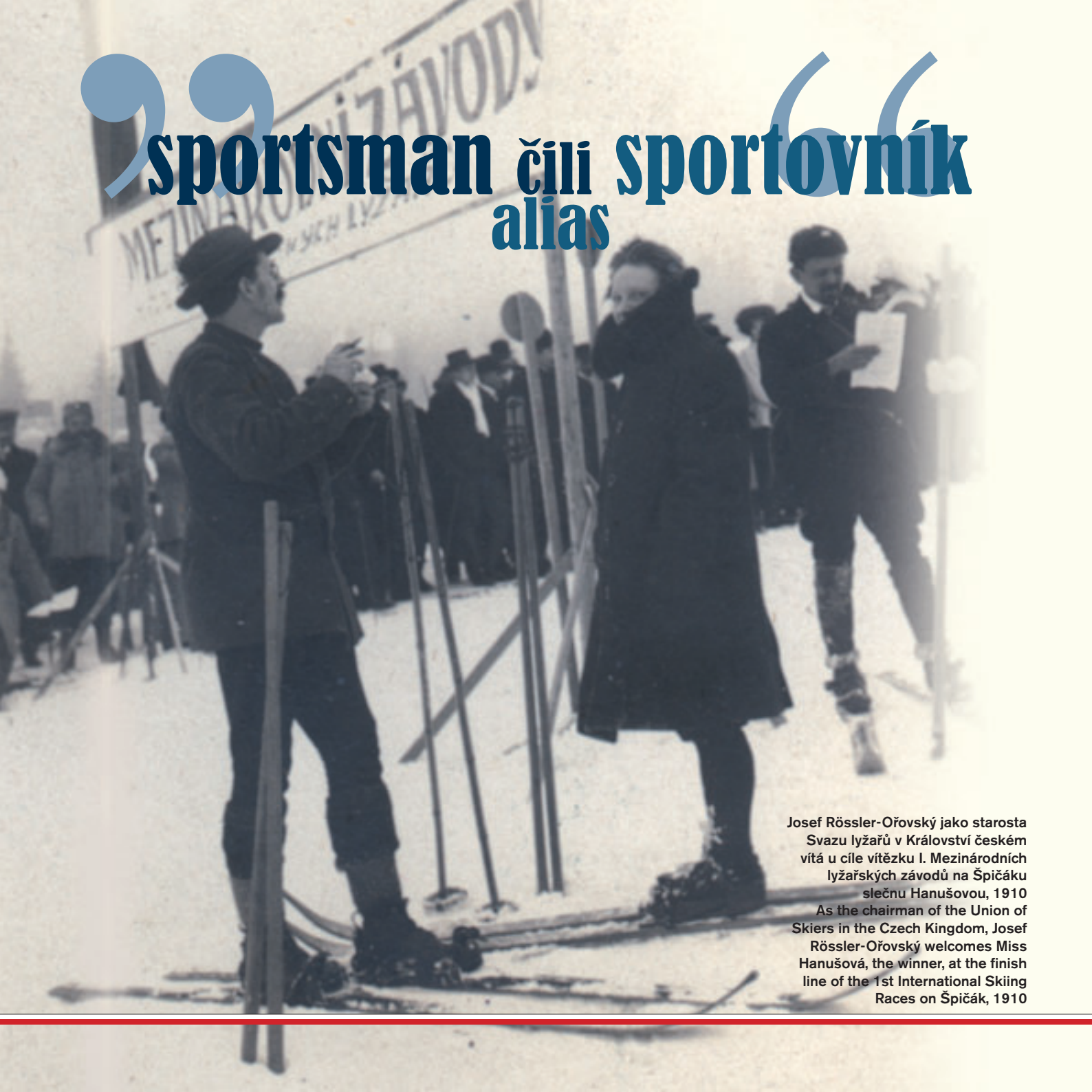
Ms. Marková, skater, Skating Race Club, 1914

Lyžařky na závodech, 1897
Racing women-skiers, 1897

sportsman čili sportovník alias

Josef Rössler-Ořovský jako starosta
Svazu lyžařů v Království českém
vítá u cíle vítězku I. Mezinárodních
lyžařských závodů na Špičáku
slečnu Hanušovou, 1910
As the chairman of the Union of
Skiers in the Czech Kingdom, Josef
Rössler-Ořovský welcomes Miss
Hanušová, the winner, at the finish
line of the 1st International Skiing
Races on Špičák, 1910

„SPORTSMAN [sportsmen], angl., slove ten, kdo se obírá jakýmkoli druhem sportu nebo milovník sportu. Pokud sportsman obírá se sportem za příčinou zisku, slove profesionál, jinak jest amateurem, ačkoli rozdíl tento není posud přesně stanoven a stále je předmětem diskussí sportovních sjezdů.“

OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ

„V zimě 1887 – 1888 – 1889 jsem naučil dohromady přes patnáct kamarádů jezdit na lyžích; prosinec – football ledový, bruslení na nádrže vodní, bruslil jsem celkem šedesátkrát většinou večerní trainágl; březen – skif. Hezké moře a v tom novém červeném dresu celý jak změněn...“

J. RÖSSLER - OŘOVSKÝ, DENÍK MY SPORTS

„Sportsman“ bylo označení pro toho, kdo se sportu věnoval náruživě a s plným nasazením. Často pěstoval i více sportovních disciplín. V zimě bruslil, lyžoval nebo hrál hokej, v létě jezdil na kole, plaval, vesloval, hrál tenis či fotbal. Bedlivě také sledoval veškeré aktuální dění na poli sportu, četl Sportovní obzor či mladší časopisy Sport a hry nebo Sport.

Představitelem dokonalého „sportsmana“ byl u nás Josef Rössler-Ořovský – průkopník a zakladatel hned několika sportovních disciplín a klubů – nebo zakladatel časopisu Sportovní obzor Maxmilián Švagrovský. Mezi sportovníky se pozvolna začaly objevovat také ženy, například lyžařka Anna Hanušová, která na počátku 20. století zdatně konkurovala i mužům, nebo sestry Jonášovy, které se účastnily cyklistických závodů.

“SPORTSMAN is a sport lover or a person engaged in any kind of sport. Should sportsmen do sport to pursue a profit, they may be called professionals; otherwise they are amateurs, even though the difference has not been exactly specified yet, and remains a subject of discussions at sports congresses.”

OTTO'S ENCYCLOPEDIA, TRANSLATION

“In winter 1887, 1888 and 1889 I taught fifteen friends of mine to ski; December – bandy hockey, skating on a water reservoir; I practiced skating sixty times in total, mostly in evenings; March – skiff. The sea is pretty, and I have feelings of being totally changed in this new red sporting costume...”

J. RÖSSLER - OŘOVSKÝ, MY SPORTS DIARY

“Sportsman”, the term defining anybody who went in for sports with passion and full commitment. These people often did more sports such as skating, skiing and playing ice-hockey in winter, or cycling, swimming, rowing, and playing tennis or football in summer. In addition, they attentively followed all events taking place in the world of sports and read sports magazines like Sportovní obzor, Sport a hry or Sport. In our country the idea of a perfect sportsman was embodied by Josef Rössler-Ořovský, a pioneer and founder of several sport disciplines and clubs, or Maxmilián Švagrovský, founder of Sportovní obzor. Women also started enlarging the club of “sportovníks”, as witnessed for instance by Anna Hanušová, a skier who was a tough rival even to men at the beginning of the 20th century, or Jonáš sisters, who took part in cycling races.

- ▲ Emerich Rath (vpravo) při závodě ve vytrvalostní chůzi s vojenskou zátěží, nedatováno
Emerich Rath (right) during long distance rewalk with military load, n. d.
- Jiří Guth-Jarkovský, nedatováno
Jiří Guth-Jarkovský, n. d.
- Přední český fotbalista počátku 20. st. Jan Košek, 1905
One of the best Czech football players of the beginning of the 20th century Jan Košek, 1905
- ▲ Josef Rössler-Ořovský jako veslařský mistr, nedatováno
Rowing champion Josef Rössler-Ořovský, n. d.

” veslař rower “

„Většího významu nabyla loď veslovaná v Čechách teprve v dobách novějších, kdy vedle starých rybářských a převoznických lodí v době poslední přímo vlivem styků polabských s Hamburkem, později též s Anglií dopraveny do Čech lodi sloužící zábavě i tělocviku.“

OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ

Veslování do českých zemí zavedli Angličané, kteří sem jezdili za obchodem. Na Slovanském ostrově si v roce 1860 zřídili veslařské družstvo English Crew, později přeměněné na English Rowing Club. V roce 1867 byly zahájeny přípravné práce k založení českého veslařského klubu Vltavan, avšak zostřující se národnostní spory založení českého klubu znemožnily. Následující rok vznikl česko-německý Spojený lodní a veslařský klub Regatta, který začal pořádat mezinárodní závody na Vltavě. V roce 1875 část členů z Regatty vystoupila a založila Český veslařský a bruslařský klub v Praze. České veslařské kluby vznikly také v Jindřichově Hradci, Roudnici nad Labem, Brandýse nad Labem, Mělníku či Písku.

V Praze se v roce 1879 od Českého veslařského a bruslařského klubu odtrhlo mužstvo lodi Blesk a vytvořilo samostatný klub téhož jména. Z Regatty vystoupili zbývající čeští členové v roce 1885 a založili V. K. Slavia, Regatta zůstala klubem německým. V roce 1884 vznikla Ústřední jednota veslařů v Čechách (od 1908 Svaz českých veslařských klubů).

Vzhledem k zhoršujícím se vztahům mezi Čechy a Němci zakázal Rakouský svaz svým členům závodit s českými kluby, dokud ty nevstoupí do svazu rakouského. Tento zákaz dodržovali i říšští Němci. Bojkot jen třikrát porušili maďarští skifaři, když se zúčastnili závodů v Praze.

Nejstarší český veslařský závod – Jarní skulerský závod – založil Josef Rössler-Ořovský v roce 1895. Dne 19. června 1910 se konal první Primátorský závod osmiveslic o čestnou putovní cenu městské rady Královského hlavního města Prahy.

“Only recently have rowing boats become more significant when, besides the outdated trawlers and ferry-boats, new vessels designed for sports and entertainment have been imported to the Czech lands, as a direct result of contacts between the towns alongside the Elbe and Hamburg and, later, England.”

OTTO'S ENCYCLOPEDIA, TRANSLATION

Rowing is a gift brought by the English who travelled to the Czech lands for business. In 1860 they founded the English Crew, later renamed English Rowing Club, at Žofín. In 1867 the preparatory work for establishing the Vltavan, first Czech rowing club, was launched; however, this attempt was thwarted by the culminating nationalist conflicts. The Czech-German United Shipping and Rowing Club Regatta, which organized international competitions on the Moldau River, was established in the following year. In 1875 a group of its members left the Regatta to set up the Czech Rowing and Skating Club in Prague. Other Czech rowing clubs were founded in Jindřichův Hradec, Roudnice nad Labem, Brandýs nad Labem, Mělník and Písek.

The rowers racing on the Blesk boat broke away from the Czech Rowing and Skating Club to give rise to an independent club of the identical name. In 1885, the remaining Czech members seceded from the Regatta, which continued as a German club, and founded the V.K. Slavia. The Central Union of Rowers in the Czech Lands was established in 1884 (since 1908 the Union of Czech Rowing Clubs).

As a consequence of deteriorated relations between the Czechs and Germans, the Austrian Association prohibited its members from competing with the Czech clubs as long as they refuse to join the Austrian organization. This boycott was also observed by the Imperial Germans; only Hungarian skiff racers broke it three times, as they appeared on the starting list of the competitions in Prague.

The Spring Sculling Races, the oldest Czech rowing competition, was founded by Josef Rössler-Ořovský in 1895, and the first Eight-Oared Boats Race for the challenge trophy of the Council of the Royal Capital City of Prague took place on the 19th June 1910.

- ◀ | Klubovna Českého Yacht-Clubu v Praze, 1918
Czech Yacht-Club clubhouse in Prague, 1918
- ◀ Čtyřka Veslařského klubu Blesk, kolem 1900
The four of the Blesk Rowing Club, around 1900
- | ▶ English Rowing Club v Praze, po 1870
English Rowing Club in Prague, after 1870
- | ▶ XXXIV. Mezinárodní veslařské závody v Praze.
Vítězná seniorská čtyřka V. K. Slavia, 1902
XXXIV International Rowing Race in Prague.
V. K. Slavia, the winning four, 1902
- | ▼ Veslařské závody, nedatováno
Rowing race, n. d.

Přestože se tenis hrál v Čechách již dříve, začaly české lawn-tennisové spolky vznikat teprve v 90. letech 19. století. Jejich členové brali tenis jako sport, nikoli už jako společenskou záležitost. V roce 1893 založil Josef Rössler-Ořovský I. Český Lawn-Tennis Klub v Praze. Klub původně sídlil na Židovském ostrově, kde využíval místní kurty. V roce 1901 se přestěhoval na Štvanici, kde se postupně stal nejvýznamnějším českým tenisovým klubem. Ve stejném roce jako I. ČLTK vznikl tenisový klub v Olomouci a tenisový odbor Plzeňského klubu velocipedistů, o rok později kluby v Brně a Chrudimi. Kouzlu tenisu začali brzy propadat i hosté českých lázní.

V roce 1895 se uskutečnilo první mistrovství zemí Koruny české. Domácí tenisová mistrovství v té době pořádaly sportovní spolky českých Němců, které byly organizačně vyspělejší. Pravidelná soutěž se hrála až do první světové války a přispěla k rychlému rozvoji tenisu v Čechách. O jeho dobré úrovni svědčí i časté nominace českých hráčů do rakouských reprezentačních týmů k meziměstským a mezistátním utkáním.

Dne 15. května 1906 byla založena Česká lawn-tennisová asociace, která sdružovala sedm klubů. Asociace se snažila o úplnou nezávislost na Rakouském tenisovém svazu. To by ji umožnilo přímý kontakt se zahraničními tenisovými svazy a výhodnější mezinárodní postavení. Asociace se rozšiřovala díky nově vznikajícím klubům, kroužkům a společnostem. Zvyšoval se také počet turnajů. Od roku 1911 se pravidelně konal turnaj dorostu o Pohár České lawn-tennisové asociace, rok před světovou válkou se začalo hrát utkání Čechy – Morava.

In spite of being played sooner in the Czech lands, the Czech lawn-tennis clubs started springing up no earlier than during the 1890s. Yet their members regarded tennis as sport, not a social event. 1st Czech Lawn-Tennis Club in Prague was founded by Josef Rössler-Ořovský in 1893. Having used the local clubs, the club was originally seated in the Jewish Island to be later moved to the Štvanice where it has subsequently become the most renowned Czech tennis club. In the same year, the Tennis Department of Pilsen Velocipedists Club and the Tennis Club in Olomouc were established to be followed by, one year later, the clubs in Brno and Chrudim. Furthermore, tennis soon enchanted visitors to Czech spa resorts.

The first championship of the Lands of the Bohemian Crown was opened in 1895. The local tennis tournaments were held by the clubs of Czech Germans that proved better organizing skills. The regular competition had been running until the First World War and significantly contributed to the development of tennis in the Czech lands. Its high standard was also proven by frequent nominations of Czech players for the Austrian national teams to play inter-city and international matches. The Czech Lawn-Tennis Association, incorporating seven clubs, was established on 15th May 1906 and struggled for a total independence on the Austrian Tennis Association, so as to get in direct contact with foreign tennis unions and improve its international position. Thanks to newly established clubs and societies, the association could expand and thus hold more tournaments and matches. The Czech Lawn-Tennis Association Cup, a regular junior tournament, was launched in 1911, and the first match Bohemia vs. Moravia was played in 1913.

Česká Lawn-tennisová společnost Plzeň krátce po svém založení v roce 1898

The Czech Lawn-Tennis Club Pilsen shortly after its foundation in 1898

„LAWN-TENNIS [lón -],
společenská hra míčová. Hráči udržují co nejdéle míč
nad zemí pálkou (angl. racket), lehkým to rámcem
přepjatým strunami.“

OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ

“LAWN-TENNIS, a social ball game in which players
keep the ball above the ground as long as possible,
using the rackets consisting of a lighthanded frame
with an open hoop across which a network of cordis
stretched tightly.”

OTTO'S ENCYCLOPEDIA, TRANSLATION

”
tenista tennis-player
“

◀ Tenisté, nedatováno
Tennis players, n. d.

▼ ČLTS Plzeň při prvním mezinárodním turnaji, 1898
The ČLTS Pilsen at the first international tournament, 1898

- ▲ Tenisový zápas, 1899
Tennis match, 1899
- Tenisté v Chocni, 1903
Tennis players in Choceň, 1903

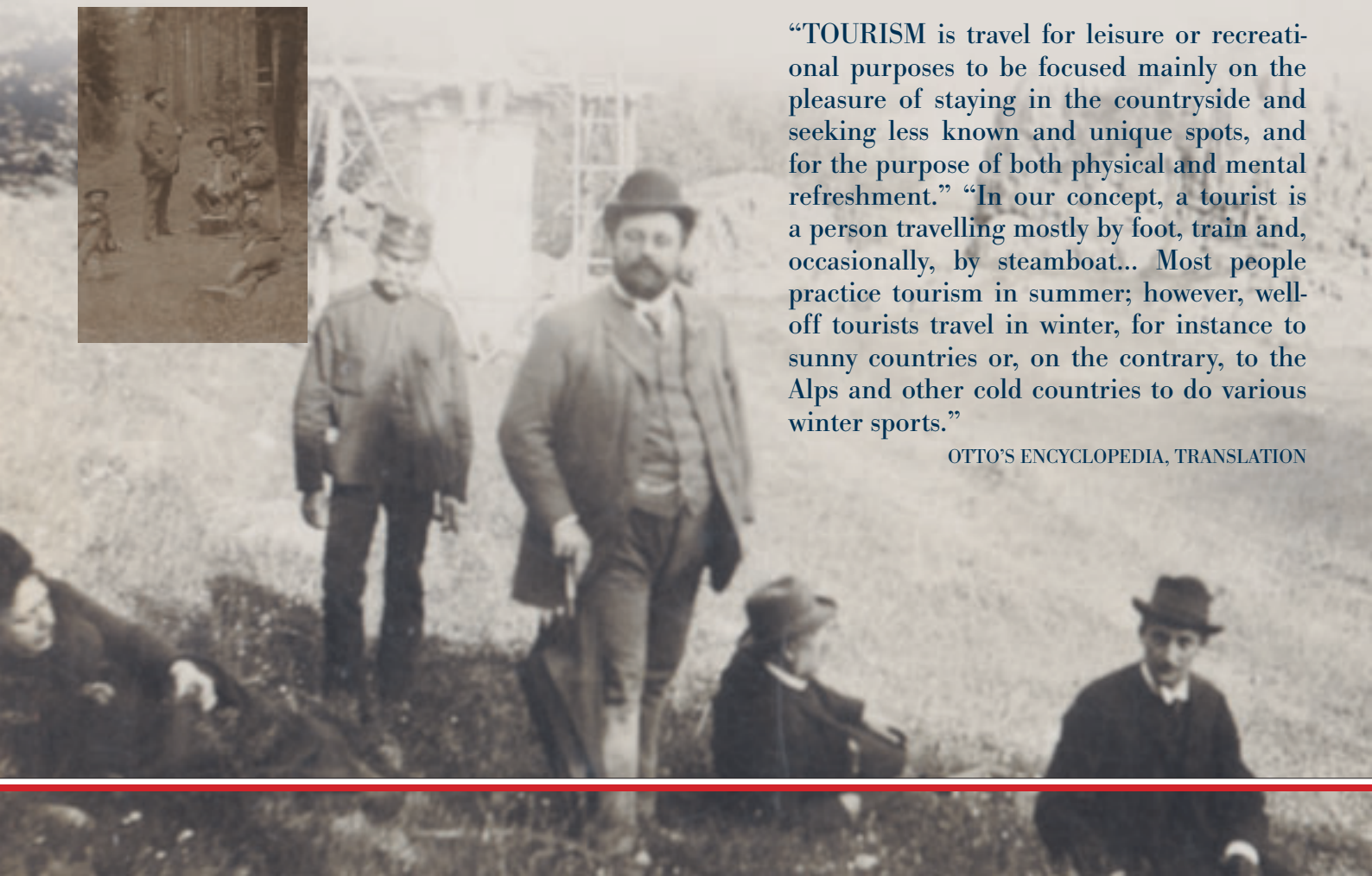
” turista tourist “

„TURISTIKA, slove cestování za účelem zábavy, která spočívá najmě v rozkoši z pobytu v přírodě vůbec a pak ve vyhledávání méně známých a krajinářsky vynikajících končin, pak také za účelem osvěžení tělesného i duševního.“ „U nás míní se slovem turista člověk cestující najmě pěšky, drahou a sem tam i parníkem... Nejrozšířenější je u nás turista letní, ačkoli třídy zámožnější provozují turistiku i v zimě, cestující do krajin teplejších neb i do krajin studených a do Alp za účelem konání různých zimních sportů.“

OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ

“TOURISM is travel for leisure or recreational purposes to be focused mainly on the pleasure of staying in the countryside and seeking less known and unique spots, and for the purpose of both physical and mental refreshment.” “In our concept, a tourist is a person travelling mostly by foot, train and, occasionally, by steamboat... Most people practice tourism in summer; however, well-off tourists travel in winter, for instance to sunny countries or, on the contrary, to the Alps and other cold countries to do various winter sports.”

OTTO'S ENCYCLOPEDIA, TRANSLATION

První turistické kluby se v Evropě objevily v 60. letech 19. století. V českých zemích začali organizovanou turistiku pěstovat jako první čeští Němci. Mezi Čechy položila základy turistiky mládež, která vyražela na pěší výlety za romantikou zašlých časů. Do okolí měst nebo na památná místa se pořádaly tzv. landpartie. Hromadné turistické výlety měly ve svých počátcích podobu spíše národních poutí.

Snahy některých českých nadšenců z 80. let 19. století, např. Vojty Náprstka a Františka Čížka, vyústily ve vznik české organizované turistiky – v roce 1887 byla založena Podhorská jednota Radhošť, o rok později vznikl Klub českých turistů. Krkonošské boudy se měnily v turistické ubytovny, turisté začali značit cesty, stavět rozhledny a vydávat vlastní mapy a průvodce. Nejstarší turistický průvodce Prahou byl vydán r. 1836 ve francouzštině s předmluvou Františka Palackého. Vysokohorskou turistiku pěstoval v českých zemích od r. 1897 Český odbor Slovinského Planinského družstva.

First tourist clubs began springing up in the 1860s. In the Czech lands the pioneers of organized tourism were Czech Germans. As for the Czechs, the foundations were laid by young people who would go hiking in search of lost time romance. The so-called “landpartie” were aimed at visiting memorials or other significant spots. In the beginning mass tourism was organized rather in the form of national pilgrimages.

The attempts of some zealous enthusiasts from the 1880s, e.g. Vojta Náprstek and František Čížek, gave rise to the Czech organized tourism: “Podhorská jednota Radhošť” (tourist union) was founded in 1887 and “Klub českých turistů” (Czech Tourists Club) came into existence one year later. The log-cabins in the Krkonoše Mountains turned to lodging houses, tourists started marking the routes, building view-towers and publishing their own maps and guides. Prefaced by František Palacký, the oldest Prague Tourist Guide was issued in 1836 in French. The high-mountain tourism was born in 1897 upon the establishment of the Czech Union of the Slovenian Planinski Team.

◀ | Značkovací družstvo. Stezka Řevnice-Skalka, 1899
Team of rout markers. Řevnice-Skalka path, 1899

▼ Otevření Palackého stezky, 1912
Palacký's Path opening ceremony, 1912

▼ Slavnostní otevření turistické útulny na Černé skále, 1898
Opening ceremony of the tourist shelter at Černá skála, 1898

▲ Medaile F. Jandy-Suka pro Mistra Čech ve vrhání disku, 1901
F. Janda-Suk's medal, discus throw champion, 1901

▲ Medaile z mistrovství Rakouska v běhu na 100 yardů, 1904
Medal at the Austrian Championship in 100 yard dash, 1904

▲ Medaile pro mistra Moravy v řeckořímském zápase, 1901
Medal for Champion of Moravia in Greco-Roman wrestling, 1901

▲ Medaile III. cena ve čtyřhře smíšené,
I. Český Lawn Tennis klub v Praze, 1895
Medal 3rd place in mixed doubles lawn-tennis,
1st Czech Lawn-Tennis Club, 1895

▲ Medaile pro I. v jízdě vyrovnávací S. K. Č. V. Praha, 1899
Medal, 1st prize in pursuit racing, 1899

▲ Medaile pro Mistra veslaře zemí Koruny české, 1908
Medal for the champion of the Bohemian Crown lands in rowing, 1908

▲ Medaile z V. závodu primátorských osmiveslic, 1914
Medal, 5th Prague Mayor's Eights Row Boats Race, 1914

▲ Medaile, z lyžařských závodů Českého Ski klubu
v Jilemnici na 1500m, 1898
The Czech Ski Club Medal awarded at the Skiing Races
in Jilemnice, 1898

▲ Cyklistická cena ve tvaru pepřenky
Cycling trophy in the shape of salt and pepper shaker

▲ Plastika KC Čechie na Královských Vinohradech, pro vítězku jízdy dam, 1898
Sculpture, 1st KC Čechie in Královské Vinohrady Women's cycling race, 1898

▲ Zápasnický pás Josefa Šmejkal Vítěze 1. mezinárodních závodů ve Victoria Theater, 1910
Championship Belt won by Josef Šmejkal, 1st International wrestling Tournament at Victoria Theater, 1910

v policejním obvodu pražském
ze dne 22. května 1896, čís. 35.294,
změněný vyhláškou c. k. policejního
ředitelství ze dne 12. června 1897,
č. 43.808.

Jezditi na velocipedu po veřejných ulicích, náměstích a silnicích je dovoleno pouze osobám, jež jsou opatřeny legitimačním lístkem pro velocipedisty vydaným od c. k. policejního ředitelství v Praze.

Při velocipedech, na kterých dvě nebo více osob jezdit může, budiž opatřena lístkem legitimačním osoba ona, jež kolo řídí.

[illegible]

- /59/**

▲ Cyklistická cena
Cycling trophy

▲ Medaile Bohumila Potůčka, Mistra Čech na 1500m, 1901
Bohemia Champion Medal won by B. Potůček in 1500 race, 1901

Bronzová olympijská medaile Viléma Goppolda, OH Londýn 1908
Bronze medal from the London Olympic Games won by Vilém Goppold, 1908

▲ Deník Josefa Rösslera-Ořovského
J. Rössler-Ořovský's Diary

▲ Mezinárodní veslařské závody, 1908
Medal, International rowing championship, 1908
Pamětní album Bruslařského závodního klubu
Memorial Book of Skating club

Cena 30 hal.

★ Footballový zápas

S. K. „Slavia“-A proti
Kombinovanému mužstvu jihoněmeckému
v sobotu 2. prosince 1900 o 1/3. kol. odpolední
na vlastním hřišti na Letné u vodárny.

JIHONĚMECKÉ MUŽSTVO.

Schellmann (St. F. G. 1898)		Raich (St. F. G. 1898)	Brückel (Bayerischer F. G. 1898)	
Schrade (St. F. G. 1898)	Gutmann (capt.) (St. F. G. 1898)	Philipp (St. F. G. 1898)		
Heuberg (St. F. G. 1898)	Etha (St. F. G. 1898)	H. Link (St. F. G. 1898)	Calnbach (St. F. G. 1898)	Marquardt (St. F. G. 1898)
K. Stäha	Stöckl	Kotouč L.	Setzer	Banntrick
Kryš	Miller	Hřezina	Pressler	
		Zeníšek	Schröpl	

S. K. „SLAVIA“-A.

Soudek p. H. Schultze z Berlína.

KAVÁRNA „JO KARLA IV.“
středisko pražských sportů.
J. Eiseleit. Roh Zind ul. u Karlova nám.

KOTILARSKÉ DOLE.

**Svaz Lyžařů v kr. Českém vypisuje
VIII. mezinárodní lyžecký
závod distanční
na 50 kilometrů
na den 24. března 1913**

pod protektorátem J. J. knížete Thun-Hohensteina, mistodržitele král. Českého aid. aid.,

**o věčnou putovní cenu
Českého Zemského Svazu ku povznesení
návštěvy cizinců v království Českém.**

▲ Program zápasu SK Slavia, 1900
Match schedule of SK Slavia, 1900

▲ Program VIII. mezinárodního lyžařského závodu, 1913
Program of International Skiing racing, 1913

- ▲ Zapisník Josefa Rösslera-Ořovského
J. Rössler-Ořovský's notebook
Seznam turistických tratí KČT, 1905
Outline of tourist routes marked by the Czech Tourist Club, 1905

- ▲ Staniční kniha. Sněžka, 1908
Station Book. Sněžka, 1908
- ▲ Ukazatel tenisového skóre, poč. 20. st.
Scoreboard, beginning of 20th Century

NÁRODNÍ MUZEUM

Záštitu nad výstavou převzal / The exhibition is under the patronage of:

Antonín Panenka

Komisařka výstavy / Exhibition commissioner:

Lucie Swierczeková

Autoři / Authors:

Lucie Swierczeková, Petr Jechort, Jana Dobisíková

Produkce / Manager of exhibition:

Martin Musil, Kristina Outratová

architekt výstavy / Exhibition Design:

SGL Projekt s.r.o.: Silvie Bednaříková, Jiří Javůrek

Grafika / Graphic design:

i-men, s.r.o.: Magda Fišerová, Pavel Hrach, Ivan Kremláček

Public relations / Public relations:

Petra Belaňová, Ivana Havlíková

Marketing / Promotion:

Monika Stoneová, Lucie Eichlerová

Realizace / Installation of exhibition:

Výstavní realizace Praha - Zdeněk Prošek

Aranžování / Arranging:

Irena Cudlínová, Zuzana Němcová

Restaurování / Restoration:

**Martin Fořt, Eva Míčková,
Adéla Skoupá, Veronika Šulcová**

Překlad / Translation:

Albion Moravia. Jazyková agentura

Poděkování / With special thanks to:

**Jan Bejšovec, Marek Čermák, Štěpán Duháň, Hana Havránková,
Pavčina Honzíková, Jaroslav Kalous, Jan Králík, Blanka
Kučerová, Barbora Kulihová, Vanda Marešová, Jana Mezerová,
Vojtěch Mojžíš, Martina Ohlídalová, Eva Purkrábková, Vlasta
Saurová, Milena Secká, Vojtěch Scheinost, Jitka Schůtová, Jan
Šup, Zuzana Valentová, Jitka Vykouková, Marek Waic**

Předměty a dokumenty zapůjčili / Objects and documents lent by:

**Český klub velocipedistů Smíchov, Jan Králík, Národní filmový
archiv, Národní muzeum, Puma Czech Republic s.r.o.**

